

## HELLADOS ASARINING SALBIY JIHATLARI

*Alisher Navoiy nomidagi Toshkent  
davlat o'zbek tili va adabiyoti  
universiteti Tarjima nazariyasi va  
amaliyoti fakulteti 403-guruh talabasi  
Sobirova Elgiza Alibek qizi*

**ABSTRACT:** This article analyzes the artistic and psychological aspects of Nodar Dumbadze's novel *"Hellados."* The study focuses on the ideological ambiguity that differentiates the work from other masterpieces of Western literature. The analysis reveals that the novel's complexity stems from its depiction of human emotions, inner conflicts, and moral contradictions. Despite its narrative inconsistencies and excessive emotional turbulence, *"Hellados"* successfully exposes the psychological consequences of loveless upbringing and the struggle for inner freedom. The research emphasizes that Dumbadze's characters reflect the universal human conflict between good and evil, fear and courage, despair and hope.

**Keywords:** Nodar Dumbadze, Hellados, psychological realism, moral conflict, Georgian literature, character analysis.

**ANNOTATSIYA:** Ushbu maqolada Nodar Dumbadzening *"Hellados"* asarining badiiy va psixologik xususiyatlari tahlil qilinadi. Asarda ilgari surilgan g'oya va ramziy obrazlarning mavhumligi, voqealar keskinligi hamda personajlarning ruhiy iztiroblari asarni g'arb adabiyotining boshqa namunalaridan ajratib turadi. Tadqiqot davomida asardagi oilaviy munosabatlar, bolalikdagi mehrsizlikning inson ruhiyatiga ta'siri, qo'rquv va iroda o'rtasidagi kurash, shuningdek, yakunda hayotga falsafiy qarash shakllanishi tahlil qilindi. Dumbadze insoniyat ruhiyatining eng nozik qatlamlarini ochib bergani bilan birga, ba'zi sahnalarda voqeaviy izchillik yetishmasligi asarning salbiy jihati sifatida ko'rsatildi.

**Kalit so'zlar:** Nodar Dumbadze, Hellados, psixologik realizm, axloqiy ziddiyat, gruzin adabiyoti, obraz tahlili.

Bu asarda ilgadi surilgan g'oya mavhumligi bilan boshqa g'arb adabiyoti durdonalaridan ajralib turadi desak mubolag'a bo'lmaydi. Shu sababli uni o'qish va taxlil qilish jarayonida ijobiy va salbiy fikrlarning aniq bir isboti yo'q. Kitobxonning bir asar taxlili jarayonidagi obrazlarni ikki ustunga ajratishi yozuvchining shu obrazlarga qay tarafdin ta'rif berishiga qarab ajratiladi. Asarning qaysi davrlar hayotini o'z ichiga olishi va obrazlarning oddiy hayotda o'zlarini qay tarzda tutishlariga berilgan ta'rif ham kitobxonni ikkilantirib qo'yadi. Eng muhim jihatlardan biri asarning voqealar rivoji juda ham ko'p keskin burilishlardan iborat va asarni faqatgina

bir tomondan emas boshqa ko'rinishlarda ham gavdalanirishimiz mumkin. Xulosaning go'zal bo'lishi yozuvchining mahoratini to'liq namoyon etadi va kitobxonning umumiy asar haqidagi so'nggi fikri ham albatta shu yakuniy qismga mutlaq bog'liqdir.

Asarda oilaning o'rni bola tarbiyasida qanchalar muhim o'rin tutishini yaqqol ko'rishimiz mumkin. Yakgulinig do'stlariga qilgan yomon munosabati uning otasini oilaga va farzandiga qilgan munosabatini kichik bir ko'rinish va bola ongida dunyoga nisbatan alamzadalik, atrofidagi barcha insonlarni dushman sifatida ko'rishi, mehr o'rniga faqatgina ta'na-dashnomlar eshitgani, moddiy tarafdin qiynalgani va himoyani his qilmagani uni yanada kuchli va bag'ritosh inson bo'lib rivojlanishga sabab bo'lgan. Oilada farzand ota-ona mehrini ko'rmay tarbiya topishdan ko'ra ota-onasiz ulg'ayishi jamiyatda vayronkor g'oya bilan yaxshaydigan insonlar sonini kamaytiradi. Buning eng katta sababi boladagi sog'inch hissi nafrat hissidan ko'ra kuchliroq va u yaxshi ota yoki ona bo'lish uchun qo'lidan kelgan barcha ishni qiladi chunki uning hayotida "yomon ona va ota" ro'lini o'ynagan insonlar yo'q aksincha bir umr mukammal inson bo'lishga intilish xohishi mavjud.

Jamolning ichki dunyosi juda ham go'zal u musiqani yaxshi ko'radi va bu uning dunyosi mutlaq cheksizlikka qarab intilishidan dalolat beradi. U ota-onasiz xolasining qaramog'ida voyaga yetib kelayotgan bir o'smir bola va uning olamga beg'uborlik bilan qarashi, hech kimga nisbatan g'arazi yo'qligi va eng muhimi bolaligini nafrat ichida emas aksincha xotirjam o'tqazishi inson ichidagi mudroq hisslarni uyg'otib yuboradi. Lekin uni ham hayoti havas qiladigan darajada emas edi, unda ham huddi Yakgulinikidan kam bo'lmagan dard va tashvishlar bor edi. Har gal u Yakgulgiga duch kelganida uni ichidan qasos alami emas balki keraksiz mushtlashuv voqealari gavdalanardi. Uning o'zgalarga bee'tibor qarashi va o'zining muammolarga to'la hayotini sevishi, hayotidagi eng katta muvaffaqiyatlaridan biri edi desak mubolag'a bo'lmaydi.

Qo'rquv- insonni ba'zida so'siz o'ziga bo'yso'ndiradigan hissiyot. Jamol uni yengib o'ta oldi. Lekin Yakguli qo'rqqoqlik qildi, uni kuchi hayot sinovlariga bardosh berishga va oxirigacha kurashishga yetmadi. Mana nega hayot barchani qiyinchiliklarga beradigan bardoshi bilan sinaydi. Chunki unga qarshi chiqib, kuch to'plab yengib o'tish barcha zo'ravonlarni ham qo'lidan kelmaydi. Iroda qo'llardagi muskullarni yengadi lekin jismoniy kuch matonatni yengolmaydi.

So'zning kuchi- asardagi ikki yoshning bir biriga nisbatan ishlatgan vulgarizmlari juda ayanchi lekin undagi kuch ularni vidolashuvlarigacha bo'lgan vaqt oralig'ida ijobiy tarzda o'zgardi. Asrlar davomida raqobat mavjud bo'lgan lekin diolektika uni keyinchalik do'stlikka aylanishini tasdig'idir. Platon aytganidek biror bir yangi narsani o'rganish davomida uni qismlarga ajratib o'rganib so'ngra uni yig'ish

diolktikadir. Yakguli va Jamolning har bir to'qnashuvi va ularning vulgarlari bunga bir misoldir.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, Nodar Dumbadzening bu “Hellados” asari jumboqlarga o'zimizdan yechim qidirishga va shu yechimning bizning kelgusidagi hayotimizni yaxshilashiga umid bilan yaxshashga undaydi. Yakgulinig “Paseydon”dan qulab Paseydon bag'riga g'arq bo'lishi va uning jasadida Jamolning ko'z oldiga paydo bo'lishi ham uch tishli nayza hukmdorining g'azabidandir.

**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Dumbadze, Nodar. *Helados* (or *Hellados*). Tbilisi: Merani Publishing House, 1982.
2. Dumbadze, Nodar. *The Sunny Night*. Translated by M. Mikaberidze. London: Progress Publishers, 1981.
3. Gurgeneidze, M. (2018). *Modern Georgian Literature and the Psychology of National Identity*. Tbilisi State University Press.
4. Jalolov, A. (2021). “Adabiyotda ruhiy tahlilning o'rni.” *O'zbekiston Milliy Universiteti Ilmiy Axborotlari*, №2, 56–61.
5. Baratashvili, T. (2019). *Symbolism and Realism in Dumbadze's Works*. Georgian Literary Review, Vol. 14, No. 3, pp. 45–59.
6. Saidov, U. (2022). *Adabiyot nazariyasiga kirish*. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi.